

toneel

Schuld bij
Toneelgroep
Maastricht

Fattal & Veenstra

Tekst
Jos Schuring
Foto's
Janita Sassen

Een creatieve combinatie

Jouman Fattal maakt sinds vorig jaar deel uit van de artistieke kern van Toneelgroep Maastricht. Samen met **Timen Jan Veenstra** is Fattal bezig met *Schuld*, een aangrijpend verhaal over een Jezidische vrouw die in de supermarkt haar verkrachter tegenkomt.

Schuld - Toneelgroep Maastricht, tournee 6 oktober t/m 26 november, toneelgroepmaastricht.nl

Schuld is het regiedebuut van actrice Jouman Fattal. Toneelschrijver Timen Jan Veenstra schreef de tekst. Ze maakten eerder samen *Broken Winged Bird* over een zwarte Amerikaanse soldaat die vocht in de Tweede Wereldoorlog. Toen hij later thuis in Alabama in de tram op een *whites only*-stoel ging zitten werd hij gearresteerd en doodgeschoten.

Fattal: 'We wilden samen meer onvertelde verhalen brengen. En daarbij willen we niet de kant van daders belichten, maar die van de slachtoffers. Over IS-strijders en geradicaliseerde moslims weten we inmiddels wel het een en ander. Maar wat weten we nu eigenlijk over jezidi's? Bijna niets.'

Veenstra: 'Het verhaal dat we nu vertellen is gefictionaliseerd maar gebaseerd op ware gebeurtenissen die gezamenlijk het treurig lot van de jezidi's beschrijven. Wij willen hun situatie onder de aandacht brengen, want zij hebben hulp nodig. Als wij met onze productie iets kunnen bijdragen aan hulp voor deze mensen zou dat prachtig zijn.'

Genocide

Jezidi's vormen een kleine bevolkingsgroep van anderhalf miljoen mensen die in het noorden van Irak en in het zuiden van Turkije wonen. Ze zijn een minderheidsgroep met hun eigen religie en zijn geen moslims. In hun thuisgebied Sinjar in Irak vond in 2014 een genocide plaats. IS vermoordde vijftienduizend jezidi's. Drieduizend mensen worden nog vermist. IS wilde hun religie uitbannen want zij vinden dat de jezidi's duivelaanbidders zijn. Met het jездisme kun je alleen maar geboren worden, hun geloof aannemen is onmogelijk. IS ontvoerde duizenden vrouwen en maakten velen van hen tot slaaf. Ze pakten ook kinderen op en stuurden die met bomvesten om terug naar hun dorpen.'

Veenstra: 'Achter het moorden zat een heel uitgekende campagne. Het is heel gruwelijk. Maar ik weet ook: voor mij het is alleen maar mijn werk. Ik kan er straks een punt achter zetten. De jezidi's moeten verder met hun leven en velen zijn getraumatiseerd. Voor de voorstelling denken we nu na over hoe we die gevoelens bij het publiek binnen krijgen. We moeten het voor de toeschouwers behapbaar houden want anders haken ze af. Daarbij willen we duidelijk het perspectief op de jezidi's houden en zo hun verhaal ontsluiten voor het publiek.'

Kindsoldaten

Fattal: 'Schuld gaat over Aryán, een jezidische vrouw in Nederland die in de supermarkt haar verkrachter tegenkomt. Al haar trauma's komen weer naar boven. Hoe ga je daar mee om? De post-traumatische stress zorgt voor een voortdurend schakelen tussen heden en verleden. Het westen worstelt met IS'ers. Er zijn verhalen van vrouwelijke Syriëgangers die zeggen dat ze alleen maar koekjes gebakken hebben, maar we weten ook van vrouwen die kinderen hebben aangezet tot vechten. Kindsoldaten ronselen is onvergeeflijk. De toekomst van die kinderen is verpest.'

'De insteek hangt niet af van gender maar van persoonlijkheid'

Jouman Fattal

Jouman Fattal
(Homs, 1992)

Actrice, theatermaker en schrijver. Studeerde af in 2015 aan de acteursopleiding aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Speelde bij de Toneelmakerij, MAAS theater en dans en Dood Paard en was als theatermaker betrokken bij productiehuis Frascati. Vanaf december 2020 maakt Jouman deel uit van het artistieke team van Toneelgroep Maastricht. Ook was ze te zien in televisieseries als *Thuisfront*, *Zina* en *Koppensnellers*. Ze speelde de hoofdrol in *Project Orpheus* en in de VPRO-film *Gelukzoekers* (2018), de Nederlandse advocatenserie *Zuidas* (2018) en in de online hitserie *ANNE+*.

'Ontkoppel je de rollen van wie het speelt, dan ontstaat er ruimte voor poëtische kracht'

Timen Jan Veenstra

Timen Jan Veenstra
(Rotterdam, 1984)

Studeerde in 2009 af als toneelschrijver aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. In zijn teksten neemt hij maatschappelijke thematiek als uitgangspunt. Zijn taal is poëtisch maar altijd gegrond in de werkelijkheid. Schreef onder meer voor Toneelschuur Producties, Over het IJ Festival, de Toneelmakerij, Theater Bellevue, De Utrechtse Spelen, Urban Myth en het Fringe Festival. Daarnaast was hij elf jaar artistiek leider van De Tekstmederij, een werkplaats voor jong schrijftalent.

Jouman Fattal en Toneelgroep Maastricht

Ze speelde in de succesvoorstelling *Noem het maar liefde*, een regie van Michel Sluysmans. Het klikte tussen Fattal en het gezelschap. In een later gesprek liet Servé Hermans weten dat Toneelgroep Maastricht Fattal graag als schrijver aan het team zou willen toevoegen. 'Toen zei ik baldadig dat ze me ook als vrouwelijke maker konden toevoegen, ik wilde die stap naar een groter podium maken. Sinds 2020 maak ik deel uit van de artistieke kern. *Schuld* wordt mijn eerste productie die ik maak in Maastricht. Ik ga eens per jaar een eigen voorstelling maken en kan daarnaast ook nog film en tv blijven doen.'

Veenstra: 'Schuld is voor veel jezidi-vrouwen een erg ingewikkeld begrip. Sommige vrouwen werden zwanger van hun verkrachters. Daar durfden velen in het begin niet over te praten. Maar er zijn dus toch vrouwen die gekozen hebben om hun verhaal te vertellen. Daar is enorm veel moed voor nodig. Maar veel van hen stuiten op desinteresse. De jezidi-vrouwen moeten doorleven met een verschrikkelijk trauma.'

Ensemble van vier vrouwen

Regisseur Fattal kiest voor vier vrouwelijke spelers. 'Het verhaal wordt verteld door Aryán maar haar rol wordt gespeeld door alle vier vrouwen. Die spelen dus ook andere rollen zoals de IS-strijder, maar ze spelen ook de gedachten van Aryán. Het is echt een ensemblestuk. We willen met deze keuze ook de willekeur benadrukken.'

Veenstra: 'Het leuke van theater is dat je kan spelen met de werkelijkheid. Jouman en ik vonden realistisch casten te beklemmend en te eenzijdig. De nadruk in het verhaal ligt op vrouwen dus kozen we voor vier vrouwelijke acteurs. Als je de rollen ontkoppelt van wie het speelt ontstaat er ruimte voor poëtische kracht.'

Fattal: 'We doen gewoon niet meer aan gender of kleur. Het vraagt heldere regiekeuzes, maar dat is goed te doen. Zo stel ik me voor dat de IS-strijder een lagere stem en een kille uitstraling krijgt die je direct doorhebt als toeschouwer. De insteek hangt niet af van gender maar van persoonlijkheid. Als regisseur werk ik vanuit het personage en de kwaliteit van de spelers, dat is snel concreet. Ik wil niet te veel gepyschologiseer.'

Decorontwerper Sarah Nixon bedacht een encensering met kleden die worden gemaakt door jezidische vrouwen in Irak.

Fattal: 'Sarah en ik gaan die samen ophalen. Sarah heeft dit geregeld via de Free Yezidi Foundation. Het podium is volgens Sarah het brein van het hoofdpersonage, maar zij ziet het ook als de baarmoeder.' Sam Gysel maakt de muziek.

Fattal: 'Hij is percussionist maar speelt van alles, hij neemt muziek op maar gaat ook spelen op het podium. Er zullen vooral veel pulserende ritmes te horen zijn, maar geen typisch Arabische muziek. Dat vind ik te cliché' •